

Huvudman: Stockholms kommun
e-post: registrator.utbildning@edu.stockholm.se

2023-02-24
Dnr 2022:581

Beslut

efter kvalitetsgranskning av Rektorns arbete för
rättvisande och likvärdiga betyg i gymnasie-
skolan vid Östra Reals gymnasieskola i
Stockholms kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19-20 § skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning på Östra Reals gymnasieskola avseende verksamhetens kvalitet inom Rektorns arbete för rättvisande och likvärdiga betyg i gymnasieskolan. Syftet med denna kvalitetsgranskning är att granska kvaliteten i rektorns styrning och ledning för att skapa långsiktiga förutsättningar för en rättvisande och likvärdig betygssättning i ämnen med och utan nationella prov.

Granskningen avgränsas till rektorns arbete för en rättvisande och likvärdig betygssättning i relation till bland annat lärares arbete inom den aktuella gymnasieskolan. I denna granskning ingår inte att bedöma lärarnas arbete med att planera och genomföra undervisningen samt kontinuerligt bedöma elevers prestationer, så att de vid tidpunkten för betygssättningen har underlag för en allsidig bedömning och rättvisande betygssättning. Granskningen inriktas mot högskoleförberedande program med anledning av att betyg som urvalsinstrument för vidare utbildning står i fokus.

Granskningen omfattar 30 skolenheter. I urvalet ingår såväl enskilda som kommunala skolor. Skolinspektionen har genomfört intervjuer med skolenhetens rektor samt lärare. Intervjuerna genomfördes den 14 och 15 december 2022 av utredarna Maria Lundström och Thomas Karlsson. Intervjuerna har sammanställts i ett protokoll som kommunicerats med huvudmannen. Protokollet, tillsammans med inkommen dokumentation, ligger till grund för detta beslut. De samlade iakttagelserna från alla skolenheter som ingått i granskningen kommer att presenteras i en övergripande rapport. Rapporten är planerad att publiceras under våren 2023.

Fakta om verksamheten:

Östra Reals gymnasieskola är en skolenhet belägen i Stockholm. Huvudman är Stockholms kommun. Skolan har cirka 1200 elever. Denna granskning omfattar det ekonomiska, det samhällsvetenskapliga och det naturvetenskapliga programmet. Skolan har valts ut utifrån att den statistiskt visat ihållande avvikelser i betygssättning i förhållande till resultaten på de nationella proven mellan läsåren 2014/15 och 2018/19.

Läsanvisning

Bedömningen görs i förhållande till de kvalitetskriterier Skolinspektionen satt upp i granskningen. Granskningens författningsstöd återfinns i bilaga 1. På varje område bedöms om skolan/verksamheten uppfyller framtagna kvalitetskriterier i hög utsträckning, i flera delar men utvecklingsområden finns eller i låg utsträckning. Om en skola bedöms uppfylla kvalitetskriterierna i låg utsträckning eller i flera delar

anger Skolinspektionen att utvecklingsarbeten behöver inledas och visar på vilka punkter. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs också av skolan. Om en skola bedöms uppfylla kriterierna i hög utsträckning begär inte Skolinspektionen motsvarande redovisning men kan lämna framåtsyftande kommentarer.

Beslut:

Skolinspektionen bedömer att framtagna kvalitetskriterier uppfylls vid Östra Reals gymnasieskola i följande utsträckning:

Rektorns förklaringar om vad som påverkar och orsakar de långvariga avvikelserna i betygen

Skolinspektionen bedömer att rektorn i *låg utsträckning* kan förklara vad som påverkar och orsakar de långvariga avvikelserna i betygen men utvecklingsområden finns.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Rektorn behöver fördjupa skolans analysarbete för att bättre kunna identifiera samt problematisera de avvikelser som finns.

Rektorns arbete med att se till att relevanta och väl förankrade insatser genomförs för att minska omotiverade avvikelser i betygen

Skolinspektionen bedömer att rektorn i *låg utsträckning* ser till att relevanta och väl förankrade insatser genomförs för att minska omotiverade avvikelser i betygen.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Rektorn behöver säkerställa att relevanta insatser för att utjämna skillnader i betygssättningen genomförs utifrån en fördjupad analys av avvikelser.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den **2023-09-01** redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena och resultat av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall (bilaga 2) användas.

Redogörelsen skickas via e-post, till skolinspektionen.lund@skolinspektionen.se

Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 2022:581) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömningar

Nedan redovisas Skolinspektionens bedömningar för respektive område

Rektorns förklaringar om vad som påverkar och orsakar de långvariga avvikelserna i betygen

I detta område granskas rektorns inblick i användningen av nationella prov och bedömningsstöd samt rektorns analys samt problematisering av betygsavvikelser.

Skolinspektionen bedömer följande: rektorn kan *i låg utsträckning* förklara vad som påverkar och orsakar de långvariga avvikelserna i betygen.

Den sammanfattande motiveringen till bedömningen är följande: Granskningen visar att rektorn har en viss inblick i hur de nationella proven används och att lärarna har fått i uppdrag att diskutera vad det innebär att "särskilt beakta" provresultaten på de nationella proven för att skapa en samsyn inför betygssättningen dock utan att rektorn följer upp utfallet. Rektorn har också en begränsad insyn i hur bedömningsstöden används. Vidare visar granskningen att rektorn identifierar några avvikelser i betygssättningen, men att rektorn inte problematiserar dessa utan låter lärarnas förklaringar till varför resultaten ser ut som de gör vara tillräckliga motiveringar även till avvikelserna. Granskningen visar också att rektorn tillsammans med lärarna inte använder forskning kring likvärdighet för att problematisera eller kritiskt granska eventuella avvikelser.

Rektorns organisation för möjliggörande av likvärdighetsdiskussioner

Granskningen visar att rektorn organiserat arbetet med likvärdighetsdiskussioner inom skolan men att det saknas möjligheter att diskutera likvärdighet med andra skolor. I intervjuer med rektorn och lärarna framkommer att det huvudsakliga arbetet kring bedömningsfrågor sker inom ramen för ämneslagens möten, vilka för respektive ämne är schemalagda cirka ett möte i månaden. Dessa leds av en ämnesansvarig lärare som i några fall också är förstelärare. Lärarna säger att det sällan finns en specifik agenda eller instruktioner om vad de ska diskutera vid mötena. Rektorn berättar att de biträdande rektorerna har ett delegerat ansvar att leda detta arbete i ämneslagen, men enligt lärarna deltar de biträdande rektorerna sällan på mötena. Enligt både rektorn och lärarna är ämneslagen i stor utsträckning självgående vad gäller arbetet med likvärdig bedömning och betygssättning. Det sker dock ingen systematisk uppföljning av arbetet, varken av hur lärarna arbetar i

ämneslagen, vad de diskuterar eller vad de kommer fram till, vare sig från de biträdande rektorerna eller från rektorn själv.

Enligt både rektorn och lärare så hade de tidigare, före pandemin, ett samarbete med andra skolor inom Stockholms stad för att diskutera främst undervisning och didaktiska aspekter, men även bedömning och betygssättningsfrågor. För närvarande finns dock inget sådant systematiskt samarbete med andra skolor. Lärarna säger i intervju att de önskar mer styrning och mer tid från skolledningen, dels för sambedömning av nationella prov, dels för likvärdighetsdiskussioner generellt.

Rektorns inblick i användningen av nationella prov och bedömningsstöd

Granskningen visar att rektorn har en viss inblick i hur de nationella proven används för att skapa en samsyn inför betygssättningen. Enligt rektorn bidrar det delegerade ledarskapet till att hen inte har full inblick i hur de nationella proven används, men att de biträdande rektorerna och förstelärarna har sådan inblick. Rektorn har däremot givit instruktionen att samtliga nationella prov, inte enbart de obligatoriska, ska genomföras på skolan. I ämneslagen har lärarna diskuterat vad det innebär att "särskilt beakta" resultaten från de nationella proven när man sätter betyg och enligt rektorn finns en samsyn kring vilken vikt de nationella proven ska tillmätas. I intervjuer med lärarna framkommer dock att lärare tolkar, och förhåller sig till, bestämmelsen om att "särskilt beakta" resultaten på nationella prov på något olika sätt. Rektorn säger att lärarna har fått i uppdrag att jobba med sambedömning av nationella prov men att hen lämnar till ämneslagen att styra hur arbetet ska gå till. Lärarna får ingen extra tid för att rätta de nationella proven och rektorn nöjer sig med att bestämma att samrättning ska ske, men hen följer inte upp hur – eller om – det sker.

Granskningen visar också att rektorn har begränsad insyn i hur bedömningsstöden används. Rektorn säger att hen, för ämnen som saknar nationella prov men där det finns bedömningsstöd, har sett till att alla lärare har tillgång till de bedömningsstöd som finns. En anledning till att rektorn inte vill gå in och detaljstyra lärarnas arbete kring bedömningsstöden är enligt rektorn att lärarna är professionella och besitter en hög kompetens och därför inte behöver sådan handfast ledning. Bedömningsstöden används flitigt i några ämnen men inte alls i andra och i några ämnen utgör stöden inspiration för de gemensamma prov som dessa ämneslag konstruerar själva, berättar lärare. Eftersom det inte finns några uttalade krav från rektorn på att bedömningsstöden ska användas, eller på vilket sätt, så gör ämneslagen lite olika, säger lärare. Någon konkret och regelbunden uppföljning av hur arbetet med likvärdighet och bedömningsstödens användning går till, görs dock inte enligt lärarna. Enligt rektorn är hens fokus i bedömnings- och betygssättningsfrågor inneva-

rande är att säkerställa att lärarna får möjlighet att sätta sig in i Skolverkets nya allmänna råd om betyg och prövning samt att lärarna återkopplar hur de sätter omdömen och betyg till eleverna på ett bra sätt.

Rektorns analys av betygsavvikelser över tid

Granskningen visar att rektorn identifierar några avvikelser i betygssättningen, men rektorn gör inte några analyser om avvikelsernas orsaker. Vid intervjun säger rektorn att hen av huvudmannen får statistik för kommunala skolor i Stockholm att jämföra sina egna resultat med och rektorn tittar främst på hur många elever som uppnår gymnasieexamen respektive studiebevis. Rektorn följer också specifikt upp antal F i kurser då målet är att så många elever som möjligt ska uppnå gymnasieexamen. Rektorn tittar även till viss del på fördelningen av de olika betygsstegen A-E samt korrelationen mellan resultat på nationella prov och satta kursbetyg.

De senaste åren har rektorn noterat avvikelser i Svenska 3 där en större andel elever fått betyget A jämfört med resultaten på de nationella proven. Enligt nationell statistik har betygen i Svenska 3 i relation till resultaten på det nationella provet under åren 2015-2022 legat högre för 28-53 procent av eleverna. Rektorn har också konstaterat att kurser i affärsjuridik och i idrott och hälsa fått anmärkningsvärt många F-betyg de senaste åren. Detta har dock inte föranlett en djupare analys från rektorns sida, utan har stannat vid ett konstaterande, varefter rektorn efterfrågat lärarnas förklaringar till de identifierade avvikelserna.

Lärarna säger att de inte tagit del av statistiska sammanställningar på något systematiskt sätt och att de därför inte är helt införstådda med vilka betygsavvikelser skolan har haft, vare sig över tid eller i vilka ämnen, men att de ger rektorn sina huvudsakligen deskriptiva förklaringar till varför betygssättningen ser ut som den gör i de respektive ämnena.

Rektorns problematisering av ihållande avvikelser

Granskningen visar att rektorn inte problematiserar de avvikelser som finns och att rektorn låter lärarnas förklaringar till varför resultaten ser ut som de gör, vara tillräckliga motiveringar även till avvikelserna. I intervjuer med lärare och rektorn framkommer att när rektorn har identifierat avvikelser så efterfrågar hen lärarnas förklaring till dessa samt vad lärarna föreslår kan göras åt problemet. Rektorn problematiserar inte själv avvikelserna på en aggregerad nivå utan stannar snarast vid att konstatera dem. Rektorns egen resultatanalys är istället huvudsakligen en måluppfyllelseanalys snarare än en avvikelseanalys, det vill säga rektorn undersöker hur lärarna lyckas i sin undervisning vad gäller att få elever att nå ett godkänt betyg. Rektorn säger att lärarna har ett kontinuerligt uppdrag att i sina ämneslag jobba med gemensam planering och med gemensamma prov, ett arbete som rektorn följer upp genom de ämnesplaner och ämnesanalyser som ämneslagen läm-

nar in årligen. Detta resulterar i att lärarna huvudsakligen vidtar didaktiska åtgärder, förändrar sin undervisning, som konsekvens av de förklaringar rektorn ber dem inkomma med, snarare än att de problematiserar sin betygssättning. Här ifrågasätter rektorn inte lärarnas analyser, utan litar på lärarnas förklaringar.

Granskningen visar också att rektorn tillsammans med lärarna inte använder forskning kring likvärdighet för att problematisera eller kritiskt granska förklaringarna till eventuella avvikelser. Rektorn berättar att skolans lärare har arbetat en del med Skolverkets allmänna råd om betyg och provning ur ett generellt perspektiv, men att de därutöver inte har använt sig av någon aktuell forskning i sitt arbete med resultat och avvikelser. Rektorn menar dock att ett pågående arbete kring responsiv undervisning, det vill säga återkoppling för att skapa större förståelse hos eleverna om på vilka grunder de bedöms, har inneburit att de arbetat med forskningsartiklar som behandlar området likvärdig bedömning. Lärare säger att sådana artiklar oftast används som diskussionsunderlag på initiativ av förstelärare och ämnesansvariga utan att de får någon återkoppling från rektorn.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektorn behöver fördjupa skolans analysarbete för att bättre kunna identifiera samt problematisera de avvikelser som finns.

Skolinspektionens granskning visar att rektorn inte gör någon egen fördjupande analys på övergripande nivå av eventuella avvikelser och rektorn problematiserar inte heller de förklaringar till resultaten i betygssättningen som lärarna redovisar.

Av skollagen 3 kap. 14 § skollagen framgår att rektorn ska se till att betyg sätts i enlighet med skollagen och andra författningar. Enligt 15 kap. 25 a § skollagen ska, vid betygssättning i en kurs som det ges ett nationellt prov, elevens resultat på det provet särskilt beaktas. Provresultatet eller resultatet på delprov ska dock inte särskilt beaktas om det finns särskilda skäl.

Enligt 4 kap. 4 § skollagen ska planering, uppföljning, analys och utveckling av utbildningen genomföras på skolenhetsnivå under medverkan av lärare, övrig personal och elever. Rektorn ansvarar för att kvalitetsarbete vid enheten genomförs. Av läroplanen framgår vidare att det är rektorn som ansvarar för att planera, följa upp, utvärdera och utveckla utbildningen i förhållande till de nationella målen.¹

¹ Förordningen (SKOLFS 2011:144) om läroplanen för gymnasieskolan (Lgy 11), 2. Övergripande mål och riktlinjer, 2.6 Rektorns ansvar

Enligt Skolverkets Allmänna råd för betyg och provning behöver rektorn kunna analysera om det finns avvikelser mellan till exempel betyg och nationella provbetyg i olika undervisningsgrupper. Rektorn behöver också analysera betygsfördelningen mellan olika elevgrupper i ämnen där det inte finns nationella prov. Om avvikelser eller skillnader förekommer behöver rektorn undersöka om dessa är motiverade eller inte. Rektorn behöver vara särskilt uppmärksam på återkommande mönster.²

Skolinspektionen rekommenderar rektorn att fördjupa sitt egna övergripande analysarbete och lärarnas ämnesspecifika arbete vid konstaterade betygsavvikelser, så att de årliga redovisningarna inte stannar vid en deskriptiv bild av årets resultat. Analysarbetet innefattar att problematisera och kritiskt granska de förklaringar till resultat och eventuella avvikelser som lärare ger, och kan med fördel utgå från forskning kring likvärdig bedömning.

Rektorns arbete med att se till att relevanta och väl förankrade insatser genomförs för att minska omotiverade avvikelser i betygen

I detta område granskas rektorns arbete med att initiera relevanta och långsiktiga insatser samt rektorns ansvar för att insatserna är väl förankrade i organisationen.

Skolinspektionen bedömer följande: Rektorn ser i *låg utsträckning* till att relevanta och väl förankrade insatser genomförs för att minska omotiverade avvikelser i betygen.

Den sammanfattande motiveringen till bedömningen är följande: granskningen visar att rektorn har initierat några insatser som rör bedömning och betygssättning, men att dessa insatser är generella och inte specifikt syftar till att utjämna identifierade avvikelser i betygssättningen. Därmed har det inom ramen för denna granskning inte varit möjligt att bedöma med vilken kvalitet rektorn tar ansvar för att sådana insatser är väl förankrade i organisationen.

Initiera relevanta och långsiktiga åtgärder

Granskningen visar att rektorn har initierat några insatser som rör bedömning och betygssättning, men att dessa insatser är generella och inte specifikt syftar till att utjämna identifierade avvikelser i betygssättningen. Enligt rektorn och lärarna har de under det senaste läsåret arbetat med kompetensutveckling kring de nya reg-

² Skolverkets allmänna råd med kommentarer (SKOLFS 2022:417) *Betyg och provning*, s. 48.

lerna för bedömning och betygssättning som kom i juli 2022 genom att läsa Skolverkets allmänna råd om betyg och provning. Från huvudmannens sida har vissa utvecklingsinsatser initierats och drivits, men ingen av dessa har haft med likvärdig betygssättning att göra. Rektorn säger att likvärdig betygssättning inte varit ett prioriterat område på sistone och säger att detta delvis beror på att de inte identifierat några anmärkningsvärda avvikelser.

Eftersom skolan inte har några pågående insatser kopplade till identifierade betygsavvikelser går det inte att bedöma om rektorn tar ansvar för att sådana insatser är väl förankrade i organisationen.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektorn behöver säkerställa att relevanta insatser för att utjämna skillnader i betygssättningen genomförs utifrån en fördjupad analys av avvikelser.

Skolinspektionens granskning visar att det på skolan försiggår ett allmänt arbete kring bedömning och betygssättning. Rektorn har däremot inte initierat några specifika insatser som syftar till att avhjälpa en identifierad avvikelse, exempelvis i något specifikt ämne, i en viss klass eller för en individuell lärare.

Av 4 kap. 4 § skollagen framgår att planering, uppföljning, analys och utveckling av utbildningen ska genomföras på skolenhetsnivå under medverkan av lärare, övrig personal och elever. Rektorn ansvarar för att kvalitetsarbete vid enheten genomförs. Enligt 4 kap. 5 § skollagen ska inriktningen på det systematiska kvalitetsarbetet vara att de mål som finns för utbildningen i denna lag och i andra föreskrifter (nationella mål) uppfylls.

Av läroplanen framgår vidare att det är rektorn som ansvarar för att planera, följa upp, utvärdera och utveckla utbildningen i förhållande till de nationella målen.³

Enligt Skolverkets Allmänna råd betyg och provning bör rektorn tillsammans med lärarna följa upp betyg inom skolenheten så att det vid behov blir möjligt att sätta in insatser som skapar förutsättningar för mer rättvisande och likvärdiga betyg. Utifrån vad uppföljningen av betygen och betygssättningen visar kan rektorn behöva sätta in olika insatser. Det kan handla om att se över hur arbetet med betygssättning är organiserat eller att vid behov säkerställa att lärare får kompetensutveckling så att betygen sätts i enlighet med författningarna. Det kan även handla om att

³ Förordningen (SKOLFS 2011:144) om läroplan för gymnasieskolan (Lgy 11), 2. Övergripande mål och riktlinjer, 2.6 Rektorns ansvar

säkerställa att lärare har fått möjligheter att samråda med andra lärare vid tveksamheter om hur en elevs resultat på ett nationellt prov särskilt har beaktats vid betygssättningen.⁴

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn utifrån en mer fördjupad analys ser till att relevanta insatser genomförs i syfte att minska betygsavvikelser. För att främja rättvisande och likvärdiga betyg i samtliga ämnen behöver rektorn se till att insatser mer systematiskt genomförs utifrån de konstaterade avvikelserna. Insatserna behöver relateras till tidigare genomförda insatser och deras effekter, samt koordineras med huvudmannens eventuella insatser. För att insatserna ska få avsedd effekt behöver rektorn definiera mål samt hitta sätt att följa upp att insatserna får ett reellt genomslag i lärarnas arbete.

På Skolinspektionens vägnar

X Ingrid Jacobsson

Beslutsfattare
Signerat av: Ingrid Jacobsson

X Maria Lundström

Föredragande
Signerat av: Maria Lundström

I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även utredarna Tomas Karlsson och Jenny Fahlman deltagit.

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida: [Rektorns arbete för rättvisande och likvärdiga betyg i gymnasieskolan \(skolinspektionen.se\)](https://skolinspektionen.se)

⁴ Skolverkets allmänna råd med kommentarer (SKOLFS 2022:417) *Betyg och provning*, s. 48.

Bilaga 1: Författningsstöd

Enligt skollagen **3 kap. 14 § skollagen** ska rektorn se till att betyg sätts i enlighet med skollagen och andra författningar.

Enligt förarbetena till skollagen (**prop. 2009/10:165 s 229**) innebär detta ansvar att se till att skolans eller verksamhetens lärare dels är väl förtrogna med det regelverk som gäller, dels i övrigt får det stöd de behöver för att kunna sätta rättvisa och likvärdiga betyg.

Enligt **4 kap. 3 § skollagen** ska varje huvudman inom skolväsendet på huvudmannanivå systematiskt och kontinuerligt planera och följa upp utbildningen, analysera orsakerna till uppföljningens resultat och utifrån analysen genomföra insatser i syfte att utveckla utbildningen.

Av **4 kap. 4 § skollagen** framgår att sådan planering, uppföljning, analys och utveckling av utbildningen som anges i 3 § ska genomföras även på förskole- och skolenhetsnivå. Kvalitetsarbetet på enhetsnivå ska genomföras under medverkan av lärare, förskollärare, övrig personal och elever. Barn i förskolan, deras vårdnadshavare och elevernas vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta i arbetet. Rektorn ansvarar för att kvalitetsarbete vid enheten genomförs enligt första och andra styckena.

Enligt **4 kap. 5 § skollagen** ska inriktningen på det systematiska kvalitetsarbetet enligt 3 och 4 §§ vara att de mål som finns för utbildningen i denna lag och i andra föreskrifter (nationella mål) uppfylls.

Av **15 kap. 25 a § skollagen** framgår att vid betygssättning i en kurs som det ges ett nationellt prov ska elevens resultat på det provet särskilt beaktas. Provresultatet eller resultat på delprov ska dock inte särskilt beaktas om det finns särskilda skäl.

Lärare ska enligt gymnasieskolans läroplan (**Lgy 11, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.1 Kunskaper**) samverka med andra lärare i arbetet med att nå utbildningsmålen.

Rektorn ansvarar enligt läroplanen (**Lgy 11, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.6 Rektorns ansvar**) för att planera, följa upp, utvärdera och utveckla utbildningen i förhållande till de nationella målen.

Skolverkets Allmänna råd betyg och prövning (**SKOLFS 2022:417**) (obs ny, gäller från 1/7 2022 och ersätter det allmänna rådet om betyg och betygssättning)

Skolverkets Allmänna råd systematiskt kvalitetsarbete – för skolväsendet (**SKOLFS 2012:98**)